

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Ковшар Олени Вікторівни про дисертаційне дослідження Руслани Григорівни Найди з теми «Теоретико-методологічні засади методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу» зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Сучасне суспільство характеризується стрімким динамічним розвитком усіх сфер життєдіяльності людини, процесами гуманізації і демократизації, що зумовлює необхідність модернізації підготовки кадрів у закладах вищої, передвищої освіти різних спеціальностей. Особливого значення набуває професійна підготовка фахівців дошкільної освіти як носіїв культурних цінностей, формування майбутнього вихователя нового покоління покликано забезпечити розвиток особистості дитини дошкільного віку на вирішальному етапі її становлення. Ефективність якісної освіти дітей дошкільного віку значною мірою залежить від рівня методичної підготовленості майбутнього вихователя.

Сучасна освітня ідея інноваційно-творчої, багаторівневої професійної підготовки вітчизняного педагога-вихователя для формування соціально спрямованої особистості дітей передшкільного віку потребує ретельної підготовки майбутніх педагогів-вихователів для реалізації цього завдання. Вагоме значення має освітньо-професійна підготовка фахових молодших бакалаврів дошкільної освіти, яка передбачає озброєння майбутніх вихователів сучасними інноваційними технологіями та методичною системою роботи з дітьми в закладах дошкільної освіти. У контексті означеного вище актуальність і значимість дисертаційної роботи «Теоретико-методологічні засади методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу» не викликає сумніву.

Предметом дисертаційного дослідження Р.Г.Найди обрано зміст й експериментальну методику методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу.

Не викликає застережень і концептуальна ідея дослідження Р.Г.Найди. Основу дослідження складає твердження що, ефективність методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в умовах педагогічного коледжу зумовлюється тим, наскільки методологія та зміст методичної підготовки майбутніх вихователів відповідають профільній спрямованості навчання у педагогічних закладах фахової передвищої освіти (педагогічних коледжах), спеціальною організацією фахово-методичного простору та освітнього процесу з

урахуванням специфіки набуття майбутніми вихователями системи методичних знань, умінь і навичок, які забезпечують формування у них методичної підготовленості та її успішної кваліфікованої реалізації в освітньо-фаховій роботі з дітьми у закладах дошкільної освіти.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті проведеного дослідження дисертанткою:

- визначено і схарактеризовано періоди й етапи становлення, розвитку, реформування і модернізації системи методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в Україні;
- вперше розроблено та науково обґрунтовано концепцію підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до методичної роботи в умовах педагогічного коледжу; підходами дослідження обрано: методологічні (системно-цілісний, компетентнісний і контекстний), теоретичні (педагогічні умови, зміст підготовки), технологічні (модель та експериментальна методика);
- обґрунтовано педагогічні умови формування методичної підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу: наявність позитивної мотивації у майбутніх вихователів щодо необхідності фахової методичної підготовки у процесі навчання в умовах педагогічного коледжу; психолого-педагогічний супровід процесу методичної підготовки майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу; суб'єкт-суб'єктну позицію майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі методичної підготовки в умовах педагогічного коледжу; партнерську взаємодію педагогічного коледжу та закладу дошкільної освіти у підготовці майбутніх вихователів до методичної роботи з дітьми дошкільного віку;
- розроблено і схарактеризовано критерії (гносеологічний, креативно-діяльнісний, оцінно-рефлексійний) із відповідними показниками та рівні сформованості методичної підготовленості (низький, задовільний, достатній) майбутніх вихователів ЗДО;
- розроблено експериментальну методику й модель підготовки майбутніх вихователів до методичної роботи в закладах дошкільної освіти (етапи: гносеологічно-пізнавальний, репродуктивно-діяльнісний, креативно-дослідницький, рефлексійно-оцінювальний);
- подальшого розвитку набули організація та зміст методичної підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми у ЗДО.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Позитивне враження складає коректна структура дисертаційної роботи та її науковий апарат. Досягненню сформульованої в роботі мети сприяв ретельний аналіз теоретико-методологічних основ та джерельної бази дослідження.

Дисертантка багато уваги приділила аналізу й уточненню базових понять дослідження: уточнено зміст поняття «методика»; визначено сутність і структуру понять «методична підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», «методична підготовленість майбутніх вихователів», «методична робота», «методична робота вихователя ЗДО», «методична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», «методична система підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу».

Мета дослідження – на основі цілісного наукового аналізу проблеми дослідження розробити, науково обґрунтувати та апробувати методологічні й теоретичні концепти, педагогічні умови, експериментальну методику методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу.

Аналіз дисертації засвідчує, що авторкою чітко й коректно визначено науковий апарат дослідження, який повністю відповідає вимогам до написання дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук і є достатнім для розв'язання поставлених здобувачем завдань.

Методологічні засади дослідження становить взаємозв'язок і взаємодія системно-цілісного, компетентнісного і контекстного підходів щодо розв'язання проблеми методичної підготовленості майбутніх вихователів у закладах фахової передвищої освіти (педагогічних коледжах) у процесі освітньої діяльності.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується належною методологічною базою, ґрунтовним вивченням і критичним аналізом наукових праць, і загалом не викликає сумніву.

Значення для науки і практики здобутих автором результатів. Дисертаційна робота Р.Г. Найдю містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

Наукові положення дисертаційного дослідження, основні висновки і методичні рекомендації упроваджено: в освітній процес відокремленого структурного підрозділу «Дубенський педагогічний фаховий коледж Рівненського державного гуманітарного університету» (довідка про впровадження № 314 від 22.11.2022р.), КЗ «Одеський педагогічний фаховий коледж» (до-

відка про впровадження №22а від 24.01.2023р.), КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради (довідка про впровадження № 64/1 від 30.01.2023р.), відокремленого структурного підрозділу «Івано-Франківський фаховий коледж Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (довідка про впровадження № 09/03-05/017 від 09.02.2023р.), Володимир-Волинського педагогічного фахового коледжу ім. А. Ю. Кримського Волинської обласної ради (довідка про впровадження № 90/01-07/23 від 23.02.2023р.), КЗФПО «Новобузький фаховий педагогічний коледж» (довідка про впровадження № 24 від 27.02.2023р.), Дніпровського фахового педагогічного коледжу КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради (довідка про впровадження №012/48 від 28.02.2023р.), КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського» (довідка про впровадження № 01-09/56 від 01.03.2023р.), ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (довідка про впровадження № 474/31 від 23.03.2023р.).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Не викликає сумнівів і практичне значення здобутих результатів, що полягає в розробленні експериментальної методики методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в умовах педагогічного коледжу; елективного курсу «Підготовка майбутніх вихователів до методичної роботи у закладі дошкільної освіти»; програм педагогічних практик для фахових молодших бакалаврів дошкільної освіти, що забезпечують формування методичної підготовленості майбутніх вихователів до фахово-методичної роботи у закладі дошкільної освіти; збагачено зміст навчальних дисциплін із фахових методик додатковими темами, спрямованими на вдосконалення методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; створено консалтинговий центр практичної допомоги для здобувачів освіти (майбутніх вихователів), вихователів ЗДО, батьків дітей дошкільного віку; організовано роботу дидактичної лабораторії, створено сайт «Освітній Хаб «Альбус»»; розроблено тренінги, рольові та ділові ігри; кейси, завдання (мозковий штурм, метод-прес, незакінчені речення, технології коучингу, проєктні технології), спрямовані на підготовку майбутніх вихователів до методичної роботи у закладах дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу.

Результати дослідження можуть бути використані у процесі фахової підготовки здобувачів освіти за освітньо-професійним ступенем «фаховий молодший бакалавр» галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Структура представленої дисертації науково виважена й логічно вибудована. Аналіз дисертації та її завершеності свідчить про те, що зміст дисертаційного дослідження Р.Г.Найди відповідає меті й поставленим завданням, складається зі вступу,

п'яти розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел.

На основі аналізу змісту публікацій Р.Г.Найди можна констатувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи, у друкованих працях викладено достатньо повно.

У вступі обґрунтовано вибір теми, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, розкрито концепцію, теоретико-методологічні засади, методи дослідження, окреслено наукову новизну і практичне значення здобутих результатів, дані про впровадження та апробацію результатів дослідження, публікації, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі – «Історичний огляд трансформації системи методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в Україні (XIX - XX ст.) виявлені фундаментальні підходи й науково-методичні аспекти в організації освітньої діяльності та шляхи подальшого розвитку сучасної методичної підготовки фахівців дошкільної освіти. Необхідно відмітити ґрунтовну характеристику трьох послідовних історичних періодів зародження, розвитку і становлення фахової дошкільної освіти в Україні. Кожний описаний період логічно схарактеризований, представлений внесок діячів в становлення педагогічної освіти з підготовки майбутніх вихователів, зміст навчальних планів та програм. За результатами теоретичного аналізу, ґрунтуючись на історичному, системному підходах розкрито витoki становлення і розвитку методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в Україні (1871-1916 pp.); становлення радянської системи методичної підготовки майбутніх вихователів дитячих садків (1917-1940 pp.); трансформація методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в педагогічних училищах (1944-1989 pp.).

У другому розділі – «Теоретичні засади методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу» – подано результати теоретичного аналізу методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти України; прописано зміст фахово-методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Авторка глибоко проаналізувала напрями методичної підготовки в теорії дошкільної педагогіки. Заслуговує уваги аналіз основних термінологічних «методична робота», «професійна підготовка», «методична підготовка», «методична підготовленість», «методика навчання», «методика навчання (чи викладання) конкретної дисципліни», «методична робота», «методична компетентність» та «методична підготовка» засобом методу контекстного аналізу. Цілком доречно дисертантка провела історичний екскурс в становлення, трансформацію та розвиток системи педагогічних коледжів в Україні

як основи сучасної методичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. Необхідно відзначити докладний аналіз розвитку сучасної фахової передвищої освіти, місії педагогічних коледжів; нових тенденцій підготовки фахівців за дуальною, дистанційною та змішаною формою. На основі теоретичного аналізу та дослідження педагогічної практики докладно обґрунтовано проблему методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в теорії дошкільної педагогіки; педагогічний коледж та викладання методики як фахової дисципліни в педагогічному коледжі; завдання і зміст методичної підготовки майбутніх вихователів у педагогічних коледжах. Відзначимо ґрунтовний системний аналіз, наданий авторкою, щодо змісту ОПП та навчальних планів, змісту методичної підготовки фахових молодших бакалаврів.

У третьому розділі – «Методологічні засади методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» – визначено закономірності, принципи, методологічні підходи. Заслуговує уваги представлена методологічна система підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу. Так, у дослідженні визначено методологічні орієнтири дослідження: системно-цілісний підхід який дозволив визначити взаємодію системоутворюючих компонентів фахових методик; компетентнісний підхід як методологічна платформа методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу; авторка визначила контекстний підхід у методичній підготовці майбутніх вихователів, надала теоретичний аналіз, практичні прийоми використання контекстного підходу.

У четвертому розділі – «Методична підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в сучасних педагогічних коледжах» – прописано методику констатувального експерименту, визначено сучасний стан методичної підготовки майбутніх вихователів на пошуково-розвідувальному етапі (за результатами анкетування), авторкою розроблено анкети для різних категорій респондентів та здійснено їх ґрунтовний аналіз, який дозволив констатувати стан проблеми, що досліджується як з погляду педагогів-вихователів, викладачів коледжів, так і майбутніх фахівців; програмно-методичне забезпечення підготовки майбутніх вихователів ЗДО в умовах педагогічного коледжу, де надано тлумачення поняття програмно-методичне забезпечення, представлена структурно-логічна схема вивчення фахових методик, в якій визначено за семестрами впровадження всіх освітніх компонентів, практичної підготовки, які між собою взаємопов'язані. Заслуговує уваги системний опис та обґрунтування педагогічних умов формування методичної підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в педагогічному коледжі; критеріальний підхід до методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в умовах педагогічного коледжу (констатувальний етап). За результатами критеріального підходу до методичної

підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти було визначено критерії та показники методичної підготовленості, надано їх характеристику та названо рівні. Необхідно виділити вагомий діагностувальний матеріал розроблений та підібраний авторкою, який дозволив здобути реальні результати.

У п'ятому розділі – **«Експериментальна методика методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу»** – обґрунтовано модель та експериментальну методику методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в умовах педагогічного коледжу. Для реалізації запропонованої моделі дисертантка розробила та запровадила різноманітні форми освітньої діяльності. Слугує на увагу створений сайт «Освітній Хаб «Альбус»», на якому висвітлювалися хід і результати експериментальної роботи (проекти, методичні матеріали, програми, тренінги, курси тощо); розроблено елективну навчальну дисципліну «Підготовка майбутніх вихователів до методичної роботи у закладах дошкільної освіти», науковий гурток, Консалтинговий центр практично-методичної підготовки майбутніх фахівців. Описані та доведені педагогічні умови на визначених етапах. Проведена порівняльна характеристика рівнів сформованості методичної підготовленості майбутніх вихователів ЗДО в умовах педагогічного коледжу на констатувальному та прикінцевому етапах.

Позитивно вражає широка апробація результатів наукового пошуку. Основні результати дослідження опубліковано на 25 сторінках (59 наукових праць, із них – 21 стаття у фахових виданнях України, 1 стандарт фахової передвищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта (колективний), 1 освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта» для фахових молодших бакалаврів (колективна), 1 навчальний план «Дошкільна освіта» для фахових молодших бакалаврів (колективний), 1 свідоцтво про державну реєстрацію авторського права на твір (колективне), 2 монографії – (1 – колективна); 2 статті у журналі, що індексується у міжнародній наукометричній базі Web of Science, 1 стаття у журналі, що індексується у міжнародній наукометричній базі Index Scopus; 2 статті – у наукових періодичних виданнях інших країн (Дубаї, Польща); 25 – апробаційного характеру; 2 – навчально-методичний посібник (1 – у співавторстві).

Отже, дисертаційна робота Р.Г.Найди за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням, спрямованим на теоретичне узагальнення та наукове вирішення проблеми методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу. Результати проведеного дослідження підтвердили правомірність провідних положень головної та часткової гіпотез, засвідчили ефективність розв'язання поставлених завдань. За результатами дослідно-експериментальної роботи засвідчуємо ефективність

технології методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. В цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. Дискусійним і таким, що потребує більш детального обґрунтування, є, на нашу думку, трактування методики навчання (чи викладання) конкретної дисципліни “як інтегративної системи взаємопов’язаних технологій, що характеризуються доцільністю розкриття певного змісту освітнього компонента”. Водночас у тексті визначення поняття «методика навчання» авторка вживає термін технологія, які на сторінках дисертації не було розкрито. Доцільно було пояснити, що дисертантка розуміє під цим поняттям.
2. У розділі 2 дисертантка прописано завдання і зміст методичної підготовки майбутніх вихователів у педагогічних коледжах України і зазначено, що відповідає загальноєвропейським стандартам педагогічної освіти. Вважаємо, що необхідно було проаналізувати цей аспект, а не лише констатувати.
3. У розділі 3 позиціоновано методологічні орієнтири дослідження та подано принципи (с.199), які, на жаль, в тексті дисертації не розкрито.
4. У другому розділі дисертації представлено схематично “Методичну систему підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу” (рис.3.1, с. 208). Вважаємо, що доцільно було б логічно завершити методичну систему та визначити її результат.
5. На жаль, у тексті дисертації є окремі неточності: так у розділі 4 подано аналіз змісту фахових методик, одну з них подано за такою назвою “Методика формування логіко-математичних уявлень у дітей дошкільного віку”(с.308), натомість далі ця методика подана за такою назвою “Методика формування елементарних математичних уявлень”(с.309, 330).

Проте висловлені зауваження не впливають на позитивне враження від дисертації в цілому та не знижують її цінність.

Висновок. На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота «Теоретико-методологічні засади методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам, передбаченим пунктами 7 та 9 Порядку прису-

дження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1197, та Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.), а її автор – Найда Руслана Григорівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук.

Доктор педагогічних наук, професор,
завідуюча кафедрою дошкільної освіти
Криворізького державного
педагогічного університету

Олена Ковшар